

**CONSERVATIVE
PLATFORM**

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА
«ХРИСТИЯНСЬКО-ДЕМОКРАТИЧНА
ЕКСПЕРТИЗА».

СОЦІУМ

Реалізовано за підтримки

**Фонд
Ганнса
Зайделя**

**ФОНД СПРИЯННЯ
ДЕМОКРАТІЇ**

ВСТУП: СОЦІУМ ЯК ОСНОВА ВИЖИВАННЯ НАЦІЇ

ФІЛОСОФСЬКІ ТА ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ХРИСТИЯНСЬКО-ДЕМОКРАТИЧНОГО ПІДХОДУ

В умовах війни та системних викликів, які переживає українське суспільство, питання соціального устрою, згуртованості, довіри та справедливості набувають особливої актуальності. Йдеться не просто про «м'яку» сферу гуманітарної політики, а про фундамент, на якому тримається національна життєстійкість.

Християнсько-демократичний погляд на соціум відштовхується не від демографічних чи утилітарних підходів, а від розуміння людини як носія гідності, свободи та моральної відповідальності. Саме тому турбота про соціальну сферу — це не благодійність чи «затикання дір», а вираження базових етичних принципів: персоналізму, солідарності, субсидіарності.

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ЯК РЕСУРС СПРОТИВУ

Повномасштабне вторгнення росії продемонструвало: там, де суспільство здатне об'єднуватися, довіряти одне одному, зберігати горизонтальні зв'язки — там ворог не може перемогти. Парадоксально, але саме під тиском найбільшого виклику сучасності — війни — в українців активізувалися глибинні механізми спільного буття: взаємодопомога, солідарність, жертвність. Проте вже у 2024–2025 роках ці ресурси починають вичерпуватися, що вимагає стратегічної відповіді.

Християнська демократія розглядає соціальну згуртованість як необхідну умову стабільного та справедливого суспільства. Соціальна згуртованість передбачає не просто відсутність конфліктів, а активне відчуття приналежності до спільноти, взаємної довіри та готовності до співпраці заради спільного блага.

Основними складовими соціальної згуртованості є:

- **Справедливий розподіл ресурсів і можливостей** — зменшення надмірної соціальної нерівності при збереженні стимулів до продуктивної діяльності та особистої відповідальності.
- **Інклюзивність** — забезпечення участі всіх соціальних груп у суспільному житті, запобігання маргіналізації та соціальній ізоляції.
- **Довіра** — формування атмосфери міжособистісної та інституційної довіри, яка сприяє соціальному капіталу та зменшує трансакційні витрати в суспільстві.

- **Колективна ідентичність** — розвиток відчуття приналежності до спільноти на різних рівнях: від локального до національного.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ЗАПИСКИ

Ця частина аналітичної записки має на меті:

- дати системну оцінку соціальним процесам в Україні з погляду християнсько-демократичної візії;
- проаналізувати виклики соціальної згуртованості у період війни;
- сформулювати бачення і конкретні рекомендації для збереження єдності та життєздатності нації.

Соціальна сфера України зазнала глибоких трансформацій за роки незалежності, проте ці зміни часто були непослідовними та незавершеними. Сьогодні українське суспільство стикається з численними **соціальними викликами**, які загострились внаслідок військової агресії:

- Демографічна криза (скорочення населення, старіння, масова еміграція).
- Соціальне розшарування та бідність.
- Криза системи соціального захисту та пенсійного забезпечення.
- Труднощі доступу до якісної освіти та медичних послуг.
- Соціальна адаптація ветеранів та внутрішньо переміщених осіб.
- Руйнування соціальної інфраструктури внаслідок війни.

Християнсько-демократичний підхід пропонує **збалансоване вирішення** цих проблем, яке об'єднує ринкову ефективність з соціальною справедливістю, індивідуальну свободу з соціальною відповідальністю, традиційні цінності з відкритістю до модернізації, національну ідентичність з європейською інтеграцією.

Україна має шанс не лише вистояти, а й відродитися як справді солідарне суспільство. Для цього потрібна не лише перемога на фронті, а й перемога в соціумі — на фронті довіри, гідності, відповідальності.

1. ХРИСТИЯНСЬКО-ДЕМОКРАТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. ЛЮДИНА — ОСНОВА СОЦІАЛЬНОГО УСТРОЮ

У центрі християнсько-демократичного підходу до соціальної політики — не клас, не держава, не «ринок», а людина як особистість, створена за образом Божим. Персоналізм — ключова ідея, згідно з якою кожен індивід є не лише носієм прав, але й істотою морально відповідальною за ближніх, громаду та державу.

У цьому контексті соціальна політика не є інструментом маніпуляції чи патерналізму. Вона має допомагати людині розкрити свій потенціал, зберегти гідність у складних обставинах, реалізувати покликання в родині, громаді, професії.

Гідність → свобода → відповідальність — це ланцюг, на якому базується вся соціальна доктрина християнської демократії.

Християнсько-демократичний підхід бачить людину не як засіб для досягнення економічних показників чи демографічних цілей, а як мету і критерій успішності будь-якої політики. Саме тому першочерговим питанням є не кількісні показники «охоплення послугами», а якісні індикатори людського розвитку: гідне життя, можливість реалізації, свобода з відповідальністю.

1.2. СОЛІДАРНІСТЬ І СУБСИДІАРНІСТЬ: БАЛАНС ДОПОМОГИ І СВОБОДИ

Солідарність — це відповідь на спокусі індивідуалізму. Йдеться не лише про допомогу нужденним, а про глибоку моральну установку на спільне життя, турботу, взаємну підтримку. Християнська демократія бачить у солідарності основу суспільного ладу — взаємну відповідальність багатих і бідних, сильних і слабких, фронту й тилу, центру й регіонів.

Проте солідарність не означає централізовану опіку. Тому другий стовп — **субсидіарність** — гарантує, що допомога «згори» втручається тільки тоді, коли неможливо впоратися «внизу». Це стимулює ініціативність громад, родин, церков, громадських організацій.

Приклад: замість монополії держави на допомогу внутрішньо переміщеним особам, субсидіарний підхід передбачає мобілізацію локальних громад, волонтерів, бізнесу — за умови справедливого розподілу функцій.

У соціальній сфері субсидіарність означає, що **держава не повинна брати на себе те, що можуть зробити самі громадяни, їхні сім'ї чи добровільні об'єднання**. Натомість держава має створювати умови, за яких ці самостійні дії стають можливими, і втручатися лише там, де самоорганізація не спрацьовує.

1.3. СУСПІЛЬСТВО — ЦЕ СПІЛЬНОТА, А НЕ РИНОК ІНДИВІДІВ

Сучасний секулярний лібералізм часто редукує соціум до механізму обміну: «ти — мені, я — тобі». Християнська демократія ж виходить із розуміння суспільства як *communio* — спільноти осіб, пов'язаних не лише правами, а й обов'язками, не лише контрактами, а й покликанням.

Таке бачення:

- протистоїть атомізації суспільства,
- визнає роль родини, церков, шкіл як соціальних «клітин»,
- закликає до моральної відповідальності замість бюрократичного контролю.

Це особливо актуально для України в умовах війни, коли без спільнотної опори — на родину, волонтерів, парафію, локальну громаду — люди залишаються наодинці з втратою, травмою, втомою.

Християнсько-демократичний підхід розглядає суспільство як складну мережу спільнот різного рівня, які не конкурують, а доповнюють одна одну, створюючи багатовимірний соціальний простір, де кожна людина може знайти своє місце. Ця модель протистоїть як колективізму, що нівелює індивідуальність, так і індивідуалізму, що руйнує солідарність.

1.4. СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС

На відміну від капіталу фінансового, соціальний капітал — це довіра, горизонтальні зв'язки, готовність до співпраці. Його не можна закупити за гранти чи відтворити указами. Але саме він:

- дозволяє витримувати затяжні кризи,
- пришвидшує адаптацію до нових умов (війна, міграція),
- є основою волонтерства, самозарадності, психологічної стійкості.

Християнсько-демократична мета соціальної політики — не просто перерозподіл ресур-

сів, а відновлення тканини соціальної довіри.

Соціальний капітал формується через тривалий час шляхом взаємодії в сім'ях, школах, церквах, громадських організаціях, місцевих громадах. Держава не може створити соціальний капітал директивно, але може сприяти його розвитку, підтримуючи ті інституції, які його формують, та усуваючи перешкоди для горизонтальної співпраці між людьми.

1.5. ГУМАННІСТЬ І СПРАВЕДЛИВІСТЬ – КРИТЕРІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

У християнсько-демократичній традиції будь-яка державна політика має підлягати етичному аналізу. Навіть ефективні програми можуть бути негуманними, якщо вони ігнорують гідність конкретної людини.

Соціальна політика має відповідати принципам:

- **справедливості** (допомога найбільш вразливим),
- **прозорості** (участь громад у формуванні політики),
- **орієнтації на розвиток**, а не залежність.

Така політика не лише «лікує симптоми», а й сприяє зрілості суспільства, зменшуючи потребу в опіці.

Християнсько-демократичний підхід наголошує на тому, що соціальна політика повинна бути не лише технічно ефективною, але й морально обґрунтованою. Вона має спиратися не тільки на економічні розрахунки, але й на етичні принципи, які впливають із розуміння гідності людини та спільного блага. Це означає, що навіть економічно вигідні рішення повинні відкидатися, якщо вони порушують людську гідність або справедливість.

2. СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ

2.1. ВИБУХ ЄДНОСТІ: 2022 РІК

Перші місяці повномасштабної війни стали феноменом соціальної мобілізації. Українське суспільство продемонструвало винятковий рівень солідарності, самопожертви та довіри.

- Десятки тисяч волонтерів, парафій, благодійних ініціатив стали основою тилу.

- Соціальна згуртованість тоді була реактивною: вона виникла як відповідь на спільну загрозу — екзистенційну, зовнішню, безкомпромісну.

За даними соціологів, 2022 рік став піком довіри до інституцій, армії, волонтерів, громад. Саме це забезпечило національну стійкість перед шоком вторгнення.

Цей феномен можна розглядати як прояв глибинної соціальної солідарності, яка є частиною української ідентичності, але в мирний час часто залишалася прихованою. Вторгнення активізувало колективний захисний механізм, що проявився в безпрецедентній взаємодопомозі, здатності до самоорганізації та відродженні традицій взаємодопідтримки.

2.2. АДАПТАЦІЯ ТА ПОЧАТОК ВТОМИ: 2023 РІК

У 2023 році згуртованість залишалася високою, але з'явилися перші ознаки психологічної та моральної втоми:

- люди пристосувалися до тривожної реальності, але не змогли її «нормалізувати»;
- фрагментація інформаційного простору (медіа, телеграм-канали) створила передумови для недовіри;
- поява питань без відповідей (мир? перемога? компроміси?) породила *напруження*.

У цей період відбулося зміщення: згуртованість більше не була емоційною відповіддю, а почала потребувати системної підтримки.

Християнсько-демократичний підхід вбачає в цій динаміці природний процес, коли початкова емоційна мобілізація має трансформуватися в більш стійку, інституційно підтримувану солідарність. Це вимагає не лише волі окремих осіб, але й структурних змін, які дозволяють підтримувати єдність навіть в умовах втоми і рутинізації війни.

2.3. РОЗКОЛИ ТА ПОЛЯРИЗАЦІЯ: 2024-2025 РОКИ

Згідно з аналітикою «Фонду сприяння демократії» (2025), з початку 2024 року спостерігається помітне зниження рівня соціальної єдності.

Ключові чинники:

- **Соціальна втома:** люди морально виснажуються, підвищується тривожність (індекс тривоги — 5.8 із 10).
- **Проблеми мобілізації:** відчуття несправедливого розподілу обов'язків (дехто на

фронті, інші — в тилу).

- **Політична напруга:** вибори, дискусії про мир, відсутність єдиної стратегії.
- **Психологічна нестабільність:** наростає страх перед майбутнім, втрата орієнтирів.
- **Зниження міжособистісної довіри** — один із найтривожніших симптомів.

Індекс соціальної згуртованості (Cohesion Index) у 2025 році становить **51,8 із 100** — тобто, умовно «середній», із тенденцією до зниження.

Цей процес фрагментації є природним для тривалих конфліктів, але в контексті екзистенційної загрози для України він набуває особливо небезпечного характеру. Християнська демократія визнає цю загрозу і пропонує системну відповідь, яка поєднує етичне осмислення розколів із практичними кроками для їх подолання.

2.4. ВИДИ ТА ВЕКТОРИ РОЗКОЛІВ

Соціальна згуртованість — це не абстрактне єднання, а система зв'язків: ціннісних, інституційних, комунікаційних.

Сьогодні ці зв'язки ослаблені через:

1. Розриви між групами:

- військові / цивільні
- переселенці / місцеві
- місто / село
- заможні / бідні
- «оптимісти» / «реалісти».

2. Політичну поляризацію:

- уявлення про перемогу (компроміс vs тотальна перемога)
- партійна конкуренція на фоні війни
- міфологізація «зради» і «перемоги».

3. Інституційні провали:

- низький рівень довіри до державних структур (окрім ЗСУ)

- знецінення публічного простору як «спільного».

Християнсько-демократичний аналіз розпізнає ці розколи не просто як соціологічні факти, але як моральні виклики, що потребують не лише технократичних рішень, але й етичної відповіді, заснованої на принципах солідарності, субсидіарності та спільного блага.

2.5. ВНУТРІШНЯ ЗГУРТОВАНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПЕРЕМОГИ

Попри фрагментацію, українське суспільство зберігає базову єдність. Це — надзвичайно важливий факт. Однак:

Без активної політики згуртованості — ця єдність буде розпадатися.

Зміцнення соціальної єдності має стати пріоритетом держави, Церков, громадянського суспільства.

Потреба у визнанні розколів — перший крок до їх подолання. Ігнорування проблеми під гаслом «все добре» лише поглибить кризи.

У християнсько-демократичному розумінні, національна єдність має ґрунтуватися не на примусі чи пропаганді, а на визнанні спільної долі та відповідальності. Справжня єдність можлива лише через діалог, взаємне визнання болю та потреб різних груп, та спільний пошук рішень, які враховують гідність і права кожного.

2.6. СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ЯК МОРАЛЬНА СТРАТЕГІЯ

У християнській традиції згуртованість — не лише політичне завдання, а *етична вимога*:

- Будувати мости, а не стіни.
- Слухати інші групи, а не приглушувати їхній біль.
- Підтримувати слабших — не з жалю, а з поваги до їхньої гідності.

Саме це робить християнсько-демократичний підхід унікальним — він бачить у суспільстві не агрегат інтересів, а *спільноту долі*.

Згуртованість не є абстрактною цінністю, а конкретною практикою, яка проявляється в щоденних взаємодіях на всіх рівнях суспільства: від сімейного до загальнонаціонального. Вона вимагає постійних зусиль, діалогу та готовності до компромісів, але не за рахунок базових цінностей та принципів.

3. ВИКЛИКИ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ

3.1. НЕРІВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФРАГМЕНТАЦІЇ

Одна з головних загроз для згуртованості — **нерівність**, особливо в умовах війни.

Хоча в 2022-2023 роках соціальна мобілізація згладжувала нерівності, сьогодні вони знову виходять на поверхню:

- **Економічна нерівність:** одні втратили все, інші — показово розбагатіли через корупцію.
- **Нерівність доступу до ресурсів:** лікування, психологічна підтримка, евакуація — не для всіх однаково доступні.
- **Розрив у відчутті справедливості:** виникає масове відчуття, що «одні тягнуть війну», а інші — ухиляються або живуть «як до 2022-го».

Глибоке почуття соціальної несправедливості — головний емоційний корінь розколів.

Християнсько-демократичний підхід визнає, що певний рівень економічної нерівності є природним наслідком різних здібностей, зусиль та життєвих обставин. Проте надмірна нерівність, особливо та, що є результатом несправедливості, корупції або зловживання владою, суперечить принципам гідності та солідарності. У час війни такі нерівності стають особливо небезпечними, підриваючи готовність громадян до спільних жертв заради національного виживання.

3.2. МОБІЛІЗАЦІЯ: МОРАЛЬНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ КОНФЛІКТ

Згідно з дослідженням (квітень 2025), однією з найбільш поляризуючих тем стала **мобілізація**:

- Частина чоловіків уже понад рік перебуває на фронті без ротацій.
- Інша частина — ніколи не була мобілізована або ухиляється.
- Спільне суспільне розуміння «справедливості війни» — розмито.

Моральна легітимність держави страждає, якщо її політика сприймається як **нечесна** або **вибіркова**.

3.3. ПІСЛЯВОЄННІ ТРАВМИ: ВЕТЕРАНИ, ВПО, ВДОВИ, ДІТИ

Війна залишає після себе мільйони людей із незворотними втратами:

- **Ветерани** — повертаються в цивільне життя з ПТСР, фізичними обмеженнями, відчуттям «зайвості».
- **Родини загиблих** — часто залишаються без системної підтримки, стикаються з байдужістю.
- **ВПО** — зазнають дискримінації на місцях, зниження рівня довіри.
- **Діти війни** — формуються в атмосфері травми, розриву зв'язків, нестабільності.

Ці групи не просто «вразливі». Вони — *ключові* для збереження або втрати єдності в майбутньому.

Соціальна політика без особливої уваги до ветеранів та ВПО приречена на крах.

Християнська демократія розглядає турботу про тих, хто постраждав від війни, не просто як соціальну послугу, а як моральний обов'язок суспільства. Ця турбота має бути всеохопною і включати не лише матеріальну підтримку, але й психологічну допомогу, соціальну інтеграцію та визнання цінності внеску кожної людини у спільну боротьбу.

3.4. ПСИХОЛОГІЧНА ВТОМА І МАСОВА ТРИВОЖНІСТЬ

Дані дослідження демонструють високий рівень **тривожності та емоційного виснаження**:

- середній бал тривожності — 5.8 із 10;
- симптоми: порушення сну, дратівливість, втрата сенсу;
- у молоді — тенденція до цинізму і втрати перспектив.

Це підриває здатність суспільства підтримувати горизонтальні зв'язки, генерувати солідарність, творити довіру.

В умовах війни **емоційна стійкість** — не приватна справа психолога, а стратегічний фактор національної безпеки.

Християнсько-демократичний підхід визнає цілісність людської особистості, в якій психологічне благополуччя нерозривно пов'язане з фізичним здоров'ям, соціальними зв'язками та духовним життям. Тому підтримка емоційної стійкості вимагає комплексного підходу, що включає як професійну психологічну допомогу, так і зміцнення спільнот, родинних зв'язків та духовних ресурсів.

3.5. ІНФОРМАЦІЙНА ТА ЦІННІСНА ДЕЗОРІЄНТАЦІЯ

У суспільстві зростає **дезорієнтація**:

- інформаційна надмірність та маніпуляції;
- суперечливі меседжі щодо цілей війни, реалій фронту;
- відсутність спільного бачення майбутнього.

Цінності більше не артикулюються як спільні. Кожна група формує свою картину «справедливості», «миру», «успіху».

Це руйнує **ціннісне ядро нації**, без якого згуртованість неможлива.

Християнська демократія підкреслює необхідність спільних етичних орієнтирів, які б допомагали суспільству знаходити консенсус навіть у складних питаннях. Ці орієнтири не є нав'язаними згори, а виростають із глибинних моральних інтуїцій, присутніх у різних культурних та релігійних традиціях. Вони включають повагу до людської гідності, справедливість, солідарність, відповідальність за спільне благо.

3.6. ПАДІННЯ ДОВІРИ ДО ІНСТИТУЦІЙ (ОКРІМ ЗСУ)

За даними дослідження:

- високий рівень довіри мають лише **Збройні Сили**.
- **державні органи** (КМУ, ВРУ, МО) – значно нижчі показники;
- **правоохоронна система, податкова, суди** – глибокий антирейтинг;
- **громадянське суспільство, волонтери, Церкви** – ще мають значний запас довіри, але зростає запит на прозорість і підзвітність.

У християнській демократичній візії **інституції мають служити гідності**, а не лише функціональності. Без морального авторитету владні структури не здатні згуртовувати.

Відновлення довіри до інституцій вимагає не лише технічних реформ, але й морального оновлення, що починається з особистого прикладу лідерів, які демонструють служіння, а не владарювання. Християнська демократія наголошує на тому, що політичне лідерство – це перш за все відповідальність і обов'язок, а не привілей.

4. РОДИНА ТА ДЕМОГРАФІЧНА ПОЛІТИКА

4.1. СІМ'Я ЯК ФУНДАМЕНТ СТАБІЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

У християнсько-демократичному розумінні сім'я є природною та фундаментальною спільнотою, яка передує державі та іншим соціальним інституціям. Вона є першим середовищем, де формується особистість, засвоюються базові цінності та вибудовуються навички соціальної взаємодії.

Сім'я виконує незамінні функції, які не можуть бути повністю делеговані іншим інституціям:

- **Виховна функція** — формування цілісної особистості, передача ціннісних орієнтирів
- **Захисна функція** — створення безпечного середовища для розвитку дітей та підтримки вразливих членів сім'ї
- **Емоційна функція** — забезпечення психологічної стабільності, почуття належності та безумовного прийняття
- **Економічна функція** — взаємна підтримка та розподіл матеріальних ресурсів.

В умовах війни роль сім'ї як джерела стабільності та підтримки стає особливо важливою. Саме в родинному колі люди знаходять розраду, сили для продовження боротьби, мотивацію для відбудови країни. Разом з тим, війна ставить перед сім'ями безпрецедентні виклики: розлука з рідними, втрата близьких, вимушене переміщення, економічні труднощі.

4.2. ДЕМОГРАФІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Україна стикається з *глибокою демографічною кризою*, яка загострилася внаслідок війни:

- Низький рівень народжуваності
- Високий рівень міграції, особливо молоді та жінок репродуктивного віку
- Значні людські втрати внаслідок війни
- Старіння населення та зростання демографічного навантаження.

Християнсько-демократичний підхід до демографічних проблем відрізняється від суто утилітарного. Він не розглядає дітей як «демографічний ресурс» чи засіб досягнення

економічних цілей. Натомість він фокусується на створенні умов, за яких сім'ї могли б вільно реалізувати своє бажання мати дітей без надмірних економічних та соціальних перешкод.

Стратегія подолання демографічної кризи включає:

- **Економічну підтримку сімей з дітьми** — гідні доходи, доступне житло, сприятливі умови для поєднання роботи та сімейних обов'язків
- **Розвиток дружньої до сім'ї інфраструктури** — дитячі садки, школи, медичні заклади, рекреаційні зони
- **Формування культури, що цінує сім'ю та батьківство** — через освіту, медіа, культурні проєкти
- **Створення сприятливих умов для повернення біженців** — програми реінтеграції, житлові програми, професійна перекваліфікація
- **Заохочення внутрішньої міграції до депопуляційних регіонів** — через децентралізацію, розвиток місцевої економіки та інфраструктури.

4.3. ПІДТРИМКА БАТЬКІВСТВА ТА МАТЕРИНСТВА

Християнсько-демократичний підхід наголошує на цінності як материнства, так і батьківства, визнаючи важливість обох батьків у вихованні дітей та створенні гармонійного сімейного середовища.

Основні напрямки підтримки:

- **Баланс між роботою та сімейним життям** — гнучкий графік роботи, можливість не повної зайнятості, віддаленої роботи
- **Розширена відпустка по догляду за дитиною** — доступна для обох батьків, з гарантіями збереження робочого місця
- **Розвиток мережі дошкільних закладів** — різноманітних за формами власності та підходами до виховання, доступних та якісних
- **Програми підготовки до батьківства** — навчання навичкам догляду за дитиною, психологічні консультації, групи взаємопідтримки
- **Фінансова підтримка** — допомога при народженні дитини, податкові пільги для сімей з дітьми, доступні кредити на житло.

Особлива увага має приділятися підтримці одиноких батьків та сімей, які виховують дітей з інвалідністю, через додаткові програми допомоги та супроводу.

4.4. ЗАХИСТ ДИТИНСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна створює особливо небезпечні умови для фізичного та психологічного розвитку дітей. Діти стають свідками насильства, переживають розлуку з близькими, втрачають відчуття безпеки та стабільності. Згідно з даними міжнародних організацій, діти, які зростають в умовах збройного конфлікту, мають підвищений ризик розвитку психологічних проблем, затримки розвитку, проблем із соціалізацією.

Пріоритетні напрямки захисту дитинства:

- **Забезпечення фізичної безпеки** — створення безпечних просторів, укриттів, евакуація з небезпечних зон
- **Психосоціальна підтримка** — доступ до психологічної допомоги, програми реабілітації, терапевтичні групи
- **Забезпечення доступу до освіти** — створення умов для продовження навчання навіть в складних обставинах, адаптація освітніх програм до потреб дітей, які пережили травматичний досвід
- **Підтримка сімейних зв'язків** — сприяння возз'єднанню сімей, підтримка спілкування з батьками, які перебувають на фронті
- **Особлива увага до дітей-сиріт, дітей із зони бойових дій, дітей із сімей внутрішньо переміщених осіб.**

Християнсько-демократичний підхід наголошує, що захист дитинства в умовах війни — це не лише гуманітарне завдання, але й стратегічна інвестиція в майбутнє нації. Діти, які сьогодні отримують належну підтримку та захист, завтра стануть основою відбудови та розвитку країни.

Особливу роль у захисті дитинства відіграють громади, церкви, громадські організації, які часто мають більшу гнучкість та здатність швидко реагувати на потреби дітей, ніж державні структури. Держава має підтримувати ці ініціативи та сприяти координації зусиль різних акторів.

5. ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

5.1. ХРИСТІЯНСЬКО-ДЕМОКРАТИЧНІ ПРИНЦИПИ В ОСВІТІ

Християнсько-демократичний підхід до освіти ґрунтується на розумінні людини як цілісної особистості, що має не лише інтелектуальний, але й духовний, моральний, соціальний та фізичний вимір. Освіта розглядається не просто як підготовка кваліфікованої робочої сили для економіки, а як формування зрілої, відповідальної та морально свідомої особистості.

Основні принципи християнсько-демократичного підходу до освіти:

- **Персоналізм** — визнання унікальності кожного учня, повага до його гідності, сприяння розкриттю індивідуальних здібностей та талантів.
- **Субсидіарність** — визнання першочергового права батьків на вибір освіти для своїх дітей, розподіл відповідальності між сім'єю, школою, громадою та державою.
- **Плюралізм форм освіти** — підтримка різноманітних освітніх моделей (державні, приватні, конфесійні, домашні школи), які відповідають потребам різних сімей та спільнот.
- **Морально-ціннісний вимір освіти** — інтеграція етичного виховання в освітній процес, формування чесноти та моральної відповідальності.
- **Інклюзивність** — забезпечення доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх здібностей, соціального статусу, місця проживання чи інших обставин.

5.2. ОСВІТА ЯК ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

На відміну від утилітарних підходів, які фокусуються переважно на формуванні «ринкових навичок», християнсько-демократична концепція освіти спрямована на гармонійний розвиток усіх аспектів особистості:

- **Інтелектуальний розвиток** — формування критичного мислення, здатності до аналізу та синтезу, творчого підходу до вирішення проблем.
- **Моральне виховання** — формування етичних принципів, розвиток чеснот, здатності до моральних суджень та відповідальних рішень.
- **Соціальні навички** — здатність до співпраці, емпатії, вирішення конфліктів, активної участі в житті громади.
- **Духовний розвиток** — формування світогляду, пошук сенсу життя, розвиток трансцендентного виміру особистості.
- **Громадянська освіта** — виховання відповідальних громадян, які розуміють свої права та обов'язки, цінують демократію та верховенство права.
- **Естетичне виховання** — розвиток здатності до сприйняття та створення прекрасного,

формування культурної ідентичності.

Така цілісна освіта найкраще готує молодь до викликів майбутнього, формуючи не лише професійні компетенції, але й стійкість, адаптивність, етичну орієнтацію та здатність до навчання протягом усього життя.

5.3. БАЛАНС НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

В умовах європейської інтеграції та глобалізації особливого значення набуває баланс між формуванням національної ідентичності та відкритістю до європейських цінностей і культурного різноманіття.

Християнсько-демократичний підхід передбачає:

- **Глибоке вивчення національної історії та культури** — формування почуття приналежності до українського народу, розуміння його історичного шляху, цінування культурної спадщини.
- **Деколонізацію освітніх програм** — звільнення від імперських наративів, відновлення історичної пам'яті, розкриття замовчуваних сторінок української історії.
- **Інтеграцію європейського виміру** — ознайомлення з європейською історією, культурою, цінностями, формування розуміння місця України в європейській цивілізації.
- **Розвиток критичного мислення щодо історичних наративів** — здатність аналізувати різні інтерпретації історичних подій, відрізняти факти від маніпуляцій.
- **Виховання поваги до культурного різноманіття** — визнання внеску різних етнічних, релігійних та культурних груп у формування української нації.
- **Формування громадянської ідентичності** — відчуття належності до української політичної нації незалежно від етнічного походження чи релігійних переконань.

5.4. РОЗВИТОК ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Динамічні зміни у світі праці, технологічні інновації та суспільні трансформації роблять навчання впродовж життя не просто бажаним, а необхідним для особистісного та професійного розвитку. Особливої актуальності це набуває в контексті післявоєнної відбудови та адаптації до нових реалій.

Пріоритетні напрямки розвитку освіти впродовж життя:

- **Професійна перекваліфікація для ветеранів** — програми, які допомагають військовослужбовцям повернутися до цивільного життя, здобути нові навички та знайти

гідну роботу.

- **Програми для внутрішньо переміщених осіб** — можливості для професійної адаптації на нових місцях проживання, здобуття затребуваних професій.
- **Розвиток цифрових компетенцій** — навчання різних вікових груп використанню сучасних технологій, що є необхідною умовою повноцінної участі в суспільному житті.
- **Неформальна освіта та громадянська освіта** — розвиток мережі громадських освітніх ініціатив, курсів, гуртків, які відповідають різноманітним потребам громадян.
- **Університети третього віку** — програми для осіб похилого віку, які сприяють активному довголіттю, соціальній інклюзії та передачі досвіду між поколіннями.
- **Підтримка самоосвіти** — розвиток бібліотек, онлайн-платформ, відкритих освітніх ресурсів, які роблять знання доступними для всіх.

Християнсько-демократичний підхід наголошує на тому, що освіта впродовж життя має бути доступною для всіх соціальних груп, незалежно від їх фінансових можливостей, місця проживання чи інших обставин. Держава, громади, бізнес та громадянське суспільство мають співпрацювати для створення розгалуженої системи можливостей для навчання протягом усього життя.

6. ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ

6.1. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Християнсько-демократичний погляд на охорону здоров'я ґрунтується на цілісному розумінні людини як єдності тіла, душі та духу. На відміну від суто технократичних підходів, які розглядають медицину виключно як боротьбу з хворобами, християнсько-демократична концепція орієнтована на загальне благополуччя особистості.

Основні принципи системного підходу:

- **Універсальність доступу** — забезпечення базової медичної допомоги для всіх громадян незалежно від їхнього соціального статусу, матеріального становища чи місця проживання.
- **Солідарність у фінансуванні** — розподіл фінансового навантаження на систему охорони здоров'я між усіма громадянами відповідно до їхньої платоспроможності, а не за станом здоров'я.

- **Субсидіарність** — розподіл відповідальності між різними рівнями системи, де держава забезпечує загальні правила та базове фінансування, а регіони та громади адаптують систему до місцевих потреб.
- **Підтримка родинної медицини** — розвиток первинної ланки, де лікар супроводжує сім'ю і має цілісне уявлення про здоров'я всіх її членів.
- **Інтеграція різних підходів** — поєднання сучасних медичних технологій з традиційними методами профілактики та зцілення, визнання важливості духовних та психологічних аспектів здоров'я.

6.2. МЕДИЧНА РЕФОРМА: ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ

Медична реформа в Україні, започаткована в 2017 році, впровадила важливі структурні зміни, але потребує подальшого розвитку з урахуванням християнсько-демократичних принципів та воєнних реалій.

Пріоритетні напрямки реформування:

- **Розвиток страхової медицини** — поступове впровадження системи обов'язкового медичного страхування, що забезпечить стабільне фінансування галузі та персоналізований підхід до пацієнтів.
- **Децентралізація медичних послуг** — передача більшого обсягу повноважень та ресурсів на рівень громад при збереженні координації та єдиних стандартів надання медичної допомоги.
- **Розвиток телемедицини** — забезпечення доступу до консультацій та моніторингу для мешканців віддалених регіонів, осіб з обмеженою мобільністю, людей у зоні бойових дій.
- **Забезпечення належної оплати праці медичних працівників** — створення умов для гідної оплати їхньої роботи та запобігання виїзду фахівців за кордон.
- **Партнерство держави та приватного сектору** — стимулювання розвитку приватної медицини та благодійних медичних ініціатив як доповнення до державної системи.
- **Система реабілітації поранених** — розбудова мережі реабілітаційних центрів, підготовка фахівців з реабілітації, впровадження новітніх методик відновлення для поранених військових та цивільних.

6.3. ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ

В умовах війни та постійних стресових факторів проблема психічного здоров'я набуває критичного значення. Згідно з дослідженнями, близько 40% населення України має ті чи інші симптоми психологічних розладів, пов'язаних із травматичним досвідом.

Ключові напрямки політики щодо психічного здоров'я:

- **Дестигматизація психологічних проблем** — просвітницькі кампанії, що формують сприйняття психологічної допомоги як нормальної практики догляду за своїм здоров'ям.
- **Розвиток мережі доступної психологічної допомоги** — створення психологічних служб у громадах, школах, на підприємствах, у військових підрозділах.
- **Підготовка фахівців з травмотерапії** — розширення програм навчання психологів, соціальних працівників, медиків методам роботи з психологічними травмами війни.
- **Інтеграція духовної підтримки** — співпраця з капеланами, духовними наставниками, релігійними громадами у забезпеченні цілісного підходу до психологічного відновлення.
- **Програми психологічної реабілітації для вразливих груп** — ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, дітей з прифронтових територій, родин загиблих.
- **Використання ресурсу спільнот** — розвиток груп взаємодопомоги, волонтерських ініціатив з психологічної підтримки, створення безпечних просторів для спілкування та відновлення.

6.4. ПРОФІЛАКТИКА ТА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

Християнсько-демократичний підхід наголошує на відповідальності кожної людини за своє здоров'я та важливості профілактики як найефективнішого способу збереження здоров'я нації.

Основні напрямки політики профілактики:

- **Формування культури здорового способу життя** — починаючи зі шкільного віку, через освітні програми, медіа, громадські ініціативи.
- **Створення інфраструктури для фізичної активності** — доступні спортивні майданчики, велодоріжки, паркові зони, басейни в кожній громаді.
- **Боротьба із залежностями** — комплексні програми профілактики та лікування алкоголізму, наркоманії, тютюнопаління, ігрової залежності.
- **Заохочення здорового харчування** — інформаційні кампанії, підтримка виробників

якісних продуктів, програми здорового харчування в школах та інших закладах.

- **Екологічний вимір здоров'я** — моніторинг та покращення стану довкілля, зокрема якості повітря та води, як важливого фактора здоров'я.
- **Регулярна диспансеризація та скринінг** — раннє виявлення захворювань, особливо серед вразливих груп та в регіонах з підвищеними ризиками.

Християнсько-демократичний підхід підкреслює, що турбота про здоров'я — це не лише питання індивідуального вибору чи державної політики, але й сфера відповідальності всієї спільноти. Церкви, громадські організації, бізнес, місцеві громади — всі мають свою роль у створенні середовища, яке сприяє здоровому способу життя та доступу до якісної медичної допомоги для всіх громадян.

7. ХРИСТИЯНСЬКО-ДЕМОКРАТИЧНА ВІДПОВІДЬ

7.1. НОВИЙ СУСПІЛЬНИЙ ДОГОВІР: СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЧЕРЕЗ ГІДНІСТЬ

Християнська демократія розглядає суспільство не як механізм інтересів, а як моральну спільноту, побудовану на гідності кожного і відповідальності всіх.

В умовах війни та фрагментації, Україні потрібен **новий суспільний договір**, що базується на:

- **визнанні болю** різних соціальних груп;
- **прозорості та справедливості** у розподілі обов'язків (зокрема військових);
- **відновленні довіри до інституцій** через моральний авторитет, а не лише силу закону;
- **інклюзивності та гуманності** політики щодо ветеранів, ВПО, біженців, дітей.

Цей договір не може бути продуктом лише законодавчого процесу — він потребує морального оновлення політичної культури.

Християнсько-демократичне бачення нового суспільного договору передбачає не просто переосмислення формальних правил взаємодії між громадянами та державою, але й відновлення морального консенсусу щодо базових цінностей та принципів, на яких будується суспільство. У центрі цього консенсусу має бути визнання гідності кожної людини як найвищої цінності, з якої випливають усі інші права та обов'язки.

7.2. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК ПРИМИРЕННЯ, А НЕ ЛИШЕ ПЕРЕРОЗПОДІЛ

Християнсько-демократичне розуміння соціальної політики виходить за межі технократичного переліку послуг чи трансфертів.

Це – *політика примирення, яка має:*

- визнавати наявні розколи;
- створювати простори зустрічі й діалогу між групами;
- лікувати суспільні травми через участь і співвідповідальність.

Ключові функції такої політики:

1. **Зшивання суспільства** – через проекти, що об'єднують різні групи (ветерани й цивільні, місцеві й ВПО тощо).
2. **Психосоціальна підтримка** – не лише через психологів, а й через громади, парафії, центри стійкості.
3. **Етика турботи** – особливо щодо тих, хто відчуває себе «викинутим» зі спільного тіла нації.

У християнсько-демократичному розумінні, соціальна політика має бути спрямована не лише на задоволення матеріальних потреб, але й на відновлення порушених зв'язків та взаємної довіри між різними групами суспільства. Це особливо важливо в контексті війни, яка загостила наявні розколи та створила нові лінії поділу.

7.3. СПРАВЕДЛИВА МОБІЛІЗАЦІЯ: РОТАЦІЙНА МОДЕЛЬ ЯК ЕТИЧНЕ РІШЕННЯ

Розділ війни на «ті, хто жертвують», і «ті, хто спостерігають» – руйнує моральну єдність.

Християнсько-демократичний підхід підтримує:

- **ротаційну модель військової служби, яка:**

- передбачає обмежені строки безперервного перебування на фронті;
- дозволяє більш рівномірний розподіл служби;
- сприймається як *справедлива та гуманна*.

Це не лише технічна пропозиція, а глибоко етичне зобов'язання:

Мобілізація має перестати бути жеребом і стати обов'язком, що не принижує гідність.

З християнсько-демократичної перспективи, справедлива система мобілізації має враховувати не лише військову необхідність, але й принципи людської гідності, справедливого розподілу тягара та субсидіарності. Кожен громадянин має нести відповідальність за захист спільноти, але ця відповідальність повинна реалізовуватися у спосіб, який поважає людську особистість і враховує різні життєві обставини.

7.4. ГРОМАДА ЯК СЕРЕДОВИЩЕ СОЛІДАРНОСТІ

У християнсько-демократичному підході **громада** — це не лише територіальний суб'єкт самоврядування, а моральна й соціальна одиниця солідарності.

Саме громада:

- першою зустрічає ВПО;
- стає джерелом підтримки для родин загиблих;
- відновлює соціальні зв'язки;
- будує інфраструктуру психологічної стійкості.

Підтримка громад має включати:

- фінансову автономію;
- соціальні програми на місцевому рівні;
- посилення ролі парафій, шкіл, молодіжних ініціатив;
- партнерства між громадою, Церквою, НУО.

Принцип субсидіарності передбачає, що **проблеми найкраще вирішуються на найнижчому можливому рівні**, і лише коли вони перевищують можливості цього рівня, слід залучати вищі інстанції. Тому громада є природним середовищем для впровадження багатьох соціальних ініціатив та програм, які безпосередньо відповідають потребам її членів.

7.5. ЕТИКА ДОВІРИ: ПОВЕРНЕННЯ СЕНСУ ІНСТИТУЦІЯМ

Суспільство не згуртовується навколо інструкцій — воно згуртовується навколо довіри.

У християнській демократії інституції мають служити людині, а не панувати над нею.

Кроки для відновлення довіри:

- *етичне лідерство* — приклади морально вмотивованих дій у владі;
- *прозорість та участь* — громадський контроль, бюджетна відкритість, інклюзивні ради;
- *людське обличчя держави* — соціальні працівники, судді, освітяни мають бути не «чиновниками», а людьми, які дбають.

Тільки інституції, що дбають, можуть стати опорою для нації в кризі.

Християнсько-демократичний підхід наголошує на тому, що довіра до інституцій базується не лише на їхній ефективності, але й на їхній моральній легітимності. Інституції повинні відображати цінності та ідеали суспільства, втілювати справедливість та служіння спільному благу. Тому відновлення довіри вимагає не лише технічних реформ, але й морального оновлення інституцій.

8. РЕКОМЕНДАЦІЇ: СОЦІАЛЬНА ЄДНІСТЬ ЯК СТРАТЕГІЯ

8.1. ВИЗНАТИ ЗГУРТОВАНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОЮ ЦІЛЛЮ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Соціальна єдність не є побічним наслідком реформ чи «побажанням» для гуманітарного блоку. В умовах війни й відновлення вона має стати стратегічним національним пріоритетом — на рівні з обороною та економікою.

Пропонується:

- включити **індекс соціальної згуртованості** до регулярного моніторингу;
- запровадити **національну програму єдності**, яка охоплює освіту, медіа, регіональну політику, соціальні проєкти;
- створити при РНБО **групу з соціальної згуртованості** як аналітично-стратегічний центр.

Інституціоналізація соціальної згуртованості як стратегічного напрямку державної політики передбачає не лише декларативне визнання її важливості, але й інтеграцію принципів згуртованості у всі сфери діяльності держави — від оборонної політики до економічних реформ, від освіти до регіонального розвитку.

8.2. СТВОРИТИ МЕРЕЖУ ЦЕНТРІВ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ

Згідно з дослідженнями, ключовими елементами життєстійкості є:

- соціальні зв'язки;
- психологічна підтримка;
- економічна адаптивність;
- довіра до інституцій.

Рекомендація: створити Центри життєстійкості на рівні громад, які б:

- об'єднували роботу психологів, капеланів, соціальних працівників;
- проводили тренінги, підтримку родин військових, роботу з молоддю;
- функціонували на міжсекторальній основі: держава + громада + Церква + НУО.

Центри життєстійкості мають стати точками кристалізації соціального капіталу та відновлення довіри. Вони можуть функціонувати на базі вже існуючих структур — будинків культури, шкіл, парафій, громадських центрів, — але повинні мати чіткий мандат та ресурси для роботи з різними аспектами соціальної згуртованості.

8.3. ПІДТРИМКА ВЕТЕРАНІВ, ВПО, РОДИН ЗАГИБЛИХ — ЯК ОПОРА ЗГУРТОВАНOSTІ

Ці групи не повинні бути «бенефіціарами допомоги», вони мають стати **партнерами у відбудові країни**.

Заходи:

- реформування системи *ветеранських послуг* — персоналізованих, гнучких;
- запровадження **довічного статусу родини загиблого** — з гідністю, без принизливої бюрократії;
- розробка **інтеграційних програм для ВПО** — з пріоритетом на працевлаштування, участь у житті громади, а не лише на пільги.

Християнсько-демократичний підхід наголошує на тому, що ветерани, родини загиблих та ВПО мають не лише особливі потреби, але й унікальний досвід та потенціал, який може бути використаний для розвитку громад та країни в цілому. Тому політика щодо цих груп має бути спрямована не лише на задоволення їхніх безпосередніх потреб, але й на створення умов для їхньої самореалізації та активної участі в суспільному житті.

8.4. ОСВІТА, КУЛЬТУРА ТА МЕДІА ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ЄДНОСТІ

Суспільство не згуртовується лише за наказом — потрібна **культура згуртованості**.

Рекомендовано:

- внести до навчальних програм теми про спільне благо, гідність, служіння;
- підтримувати проекти в культурі, які показують багатоголосся, але не руйнують єдності;
- заохочувати медіа до формування **нарративу спільної долі**, а не рейтингової деструкції.

Єдність народжується з історій, які ми собі розповідаємо.

Освіта, культура та медіа формують спільний символічний простір, в якому люди осмислюють свій досвід та формують колективну ідентичність. Тому важливо, щоб цей простір сприяв формуванню відчуття спільної долі та відповідальності, розумінню складності та неоднозначності історичних процесів, визнанню різноманітності як цінності при збереженні фундаментальної єдності.

8.5. ВИЗНАЧИТИ РОЛЬ ЦЕРКВИ ЯК ПАРТНЕРА СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ

Церкви та релігійні громади мають:

- довіру;
- інфраструктуру;
- авторитет;
- досвід служіння.

Тому вони мають бути включені до:

- консультацій з політики згуртованості;
- програми реінтеграції ветеранів;
- роботи з родинами загиблих;
- створення «світлиць гідності» в громадах (аналог бібліотек/клубів, але з соціально-етичним акцентом).

Християнсько-демократичний підхід визнає унікальну роль Церков у формуванні соціальної згуртованості, не лише через їхній моральний авторитет, але й через здатність

створювати спільноти, в яких люди знаходять сенс, підтримку та можливість служіння іншим. При цьому важливо дотримуватися принципу інклюзивності, забезпечуючи повагу до різних конфесій та віросповідань, а також до людей, які не ідентифікують себе з жодною релігійною традицією.

9. ПОЛІТИЧНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ

9.1. КЛЮЧОВІ ТЕЗИ ДЛЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Ефективне представлення християнсько-демократичного бачення соціальної сфери вимагає чітких та переконливих тез, які резонують із цінностями та потребами українського суспільства. Політична комунікація має спиратися на моральні принципи, водночас пропонуючи конкретні, реалістичні рішення.

Основні тези для політичної комунікації:

- **«Гідність кожного — основа національної єдності»** — підкреслення персоналістського підходу, за якого кожна людина цінна сама по собі, а не лише як «ресурс» чи «електорат».
- **«Сильні громади — сильна Україна»** — акцент на принципі субсидіарності та важливості розвитку місцевих спільнот як середовища взаємопідтримки та солідарності.
- **«Справедливий розподіл тягаря війни — моральний обов'язок держави»** — наголос на етичному аспекті мобілізаційної політики та соціальної справедливості в умовах війни.
- **«Родина — неруйнівний форпост у часи війни»** — визнання центральної ролі сім'ї у збереженні людяності, передачі цінностей та забезпеченні стабільності в турбулентні часи.
- **«Соціальна політика — не роздача пільг, а створення можливостей»** — акцент на розвитку людського потенціалу, а не на підтримці залежності від держави.
- **«Здорова нація — стійка нація»** — підкреслення взаємозв'язку між фізичним, психічним здоров'ям та національною стійкістю.
- **«Освіта для життя, а не лише для роботи»** — наголос на формуванні цілісної особистості через освіту, яка охоплює не лише професійні навички, але й моральні цінності, громадянську позицію, культурну ідентичність.

- **«Спільна відповідальність — держави, громад, церков, бізнесу — за соціальне благополуччя»** — акцент на міжсекторальному партнерстві та розподіленій відповідальності.

9.2. ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО МЕСЕДЖУ ДЛЯ РІЗНИХ ЦІЛЬОВИХ АУДИТОРІЙ

Для ефективної комунікації християнсько-демократичного бачення соціальної політики важливо адаптувати меседжі до потреб та цінностей різних соціальних груп, зберігаючи при цьому цілісність основного послання.

Для ветеранів та військових:

- Акцент на визнанні їхнього внеску не лише словами, але й діями
- Фокус на справедливій системі ротацій, реабілітації, реінтеграції
- Наголос на повазі до ветеранського досвіду та активному залученні ветеранів до розбудови країни
- Приклад меседжу: *«Ваш захист України — наш обов'язок захистити вас. Ми будемо системою, де ветерани отримують не лише матеріальну підтримку, але й можливість реалізувати свій потенціал у мирному житті.»*

Для внутрішньо переміщених осіб:

- Фокус на інтеграції, а не лише допомозі
- Наголос на ролі громад у створенні нового дому
- Визнання потенціалу ВПО як агентів змін у приймаючих громадах
- Приклад меседжу: *«Кожна громада України — ваш дім. Ми працюємо не лише над забезпеченням базових потреб, але й над створенням умов, де ви можете будувати своє майбутнє незалежно від того, де живете.»*

Для родин з дітьми:

- Акцент на створенні сприятливого середовища для виховання дітей
- Фокус на балансі між роботою та сімейним життям
- Підтримка батьківства як цінної соціальної ролі
- Приклад меседжу: *«Діти — майбутнє України, а родина — їхній перший і найважливіший дім. Ми будемо країну, де бути батьками — престижно, радісно і можливо без героїчних зусиль.»*

Для молоді:

- Наголос на можливостях для самореалізації в Україні
- Акцент на участі у прийнятті рішень щодо майбутнього країни
- Фокус на освіті, яка розвиває не лише професійні, але й громадянські компетенції
- Приклад меседжу: *«Ваше майбутнє – в Україні, і ви маєте голос у його формуванні. Ми створюємо умови, де молодь може розвиватися, творити, впливати на прийняття рішень.»*

Для людей похилого віку:

- Фокус на гідній старості та визнанні внеску старшого покоління
- Акцент на міжгенераційній солідарності
- Наголос на участі в житті громади, передачі досвіду
- Приклад меседжу: *«Ваш досвід і мудрість – неоціненний ресурс для України. Ми будемо системою, де старше покоління має не лише гідну підтримку, але й можливість залишатися активною частиною суспільства.»*

9.3. ПРОТИДІЯ ПОПУЛІЗМУ В СОЦІАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ

Соціальна сфера часто стає полем для популістських маніпуляцій та необґрунтованих обіцянок. Християнсько-демократичний підхід пропонує альтернативу популізму, базовану на чесності, реалізмі та моральній відповідальності.

Ключові стратегії протидії популізму:

- **Освіта та просвіта** – підвищення економічної та соціальної грамотності громадян, пояснення реальних можливостей та обмежень соціальної політики.
- **Чесність щодо обмежень та компромісів** – відкрита комунікація про те, що не всі проблеми можна вирішити одночасно, що пріоритизація неминуча, особливо в умовах обмежених ресурсів.
- **Фокус на довгострокових рішеннях** – акцент на сталих змінах, які можуть не дати миттєвого ефекту, але створюють фундамент для тривалого благополуччя.
- **Залучення громадян до формування політики** – прозорі механізми участі, які дозволяють людям розуміти складність рішень та брати відповідальність за вибір пріоритетів.
- **Наголос на обов'язках, а не лише на правах** – формування культури взаємної від-

повідальності, де держава, громади та громадяни мають зобов'язання один перед одним.

- **Опора на факти та дослідження** — прийняття рішень на основі об'єктивних даних, а не ідеологічних кліше чи емоційних реакцій.
- **Персоналізація успішних історій** — демонстрація конкретних прикладів успішної соціальної політики через історії реальних людей, щоб протиставити абстрактним обіцянкам популістів.

Християнська демократія пропонує етично обґрунтовану соціальну політику, яка уникає як безвідповідального популізму, так і бездушного технократизму. Її сила — у поєднанні моральних принципів із прагматичним підходом до вирішення реальних проблем людей, у баченні соціальної сфери не як набору технічних рішень, а як простору для реалізації людської гідності та солідарності.

ВИСНОВОК

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ — НЕ РОЗКІШ, А УМОВА ВИЖИВАННЯ

Україна вступає в нову фазу війни — затяжну, складну, морально виснажливу. На цьому етапі ключовим чинником життєстійкості є **не лише зброя чи економіка, а здатність суспільства залишатися єдиним попри втрати, зневіру, втому.**

Християнсько-демократичне бачення суспільства як спільноти гідності, відповідальності та солідарності дає глибоку відповідь на ці виклики. Воно пропонує не утопії чи популізм, а **етично осмислену, стратегічну й гуманну соціальну політику**, що виходить із реальності, але не зраджує принципів.

Соціальна сфера України потребує не просто окремих програм чи реформ, а цілісної трансформації, в основі якої лежатиме розуміння людини як носія гідності, свободи та відповідальності. Кожен елемент соціальної політики — від охорони здоров'я до освіти, від пенсійного забезпечення до підтримки родин — має оцінюватися через призму того, наскільки він сприяє розкриттю людського потенціалу та зміцненню зв'язків між людьми.

ВІД ФРАГМЕНТАЦІЇ — ДО СПІЛЬНОГО ШЛЯХУ

Розколи в суспільстві не можна приховати – їх треба діагностувати і лікувати.

Це можливо через:

- справедливу й прозору мобілізацію;
- гідне ставлення до ветеранів і родин загиблих;
- системну роботу з тривожністю, втомою, емоційним виснаженням;
- відновлення довіри до інституцій;
- підтримку локальних громад як основ єдності.

Це – не короткостроковий план, а **нова соціальна етика**, в основі якої: *людська гідність, спільне благо, відповідальність перед ближнім і нацією.*

Християнсько-демократичний підхід визнає складність подолання наявних розколів, але бачить у цьому не лише технічну проблему, а й моральний виклик, який вимагає від суспільства глибокого переосмислення своїх цінностей та пріоритетів. Шлях від фрагментації до єдності пролягає через визнання болю кожної групи, справедливий розподіл тягарів та ресурсів, створення спільного бачення майбутнього, яке надихає та мобілізує.

ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ — ЯК ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ

Українське суспільство зберегло у своїй глибині моральний ресурс, який не мають диктатури. Це – віра в людину, довіра до ближнього, готовність служити.

Саме ці чесноти мають бути піднесені до рівня політики.

Не цинізм, а відповідальність. Не контроль, а довіра. Не страх, а надія.

Християнська демократія здатна дати Україні той моральний центр, навколо якого можна згуртувати і мир, і перемогу, і гідне відновлення.

У час випробувань саме фундаментальні християнські цінності – віра в гідність людини, надія на відродження та любов до ближнього – можуть стати не лише особистими орієнтирами, але й державною стратегією, що надихає та скеровує суспільство. Ці цінності не є абстрактними ідеалами, а перевіреними історією принципами, які допомагали нашому народу виживати та відроджуватися в найскладніші часи.

Коли віра, надія та любов стають основою соціальної політики, вона перестає бути набором технічних рішень та перетворюється на спільний шлях, який ми проходимо разом, підтримуючи один одного та будуючи суспільство, гідне наших жертв та мрій. Саме така політика здатна забезпечити не лише виживання нації, але й її процвітання та реалізацію її історичного покликання.